

Volume III (2017)

Y. N. HARARI, *Homo Deus: Yarının Kısa Bir Tarihi*.
İstanbul 2016. Kolektif Kitap, 453 sayfa
(49 resim ve 2 tablo ile birlikte). Çev. P. N. Taneli.
ISBN: 9786055029630

Yasin GÖÇER

Libri: Kitap Tanıtımı, Eleştiri ve Çeviri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Volume III: Ocak-Aralık 2017) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni: Y. Göçer, *Homo Deus: Yarının Kısa Bir Tarihi*. Yazar: Y. N. Harari, *Libri* III (2017) 51-55. DOI: 10.20480/lbr.2017009

Geliş Tarihi: 02.03.2017 | Kabul Tarihi: 25.03.2017
Elektronik Yayın Tarihi: 05.04.2017

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

**Y. N. HARARI, *Homo Deus: Yarının Kısa Bir Tarihi*. İstanbul 2016.
Kolektif Kitap, 453 sayfa (49 resim ve 2 tablo ile birlikte).
Çev. P. N. Taneli. ISBN: 9786055029630**

Yasin GÖÇER*

Yuval Noah Harari, 2014 yılında yayımlanan ve 40'tan fazla dile çevrilmiş, New York Times bestseleri *Hayvanlardan Tanrılara – Sapiens*'in yazarı; özgün, ilgi çekici ve kışkırtıcı bir kitapla geri dönmektedir. *Homo Sapiens*, *Homo Deus* hakkında Siborglar, yapay zekâlar, makineler gibi küçük ipuçları vererek, *Homo Deus*'un başlangıcı ile sonlanır. Geçen yüzyıl boyunca, dünyanın birçok farklı yerinde insanoğlunu meşgul eden sorunlar arasında ve listenin en başında kıtlık, salgın ve savaşlar yer almıştır. Ne var ki Harari; kapsamlı bir şekilde, kendi özgün anlatımı ile üçüncü bin yılın şafağında insanlığın, inancının zor bir gerçekliğe uyandığını, kıtlık, salgın ve savaşları dizginlemeyi başardığını söylüyor. Tarihte ilk defa çok yemekten ölen insan sayısı gıdasızlıktan ölen insan sayısından, yaşlılığa bağlı ölen insan sayısı enfeksiyona bağlı ölen insan sayısından, intihar ederek ölen insan sayısı askerler, teröristler ve suçlular tarafından katledilenlerin toplam sayısından daha fazladır (14). “*O halde insan gündeminin en başında kıtlık, veba ve savaşın yerini alacak olan nedir?*”. *Homo Deus*, yirmi birinci yüzyılı şekillendirecek olan projeleri, hayalleri ve kâbusları araştırmakta; ölümün üstesinden gelerek suni hayat yaratmaya doğru temel soruları sormaktadır: “*Buradan nereye gideriz?*”, “*Bu kırılğan dünyayı kendi yıkıcı güçlerimizden nasıl koruyacağız?*”. *Homo Deus*'da geleceğimizi haritalandıran Harari, insanlığın geleceğine odaklanarak, insanları tanrılara yükseltme arayışını anlatıyor.

Tanıtımı yapılan bu eser, özgün baskısından (*Homo Deus: A Brief History*

---

* MA., Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Konya.
yasingocer1@hotmail.com

of Tomorrow) Türkçe'ye Poyzan Nur Taneli tarafından *Homo Deus: Yarının Kısa Bir Tarihi* adıyla başarılı bir şekilde ve çevirmenin yalın anlatımı ile tercüme edilmiş, *Kolektif Kitap* bünyesinde 2016 yılında basılıp, yayımlanmıştır. Toplamda 453 sayfalık bu hacimli eserin anlatımı aslında 415. sayfada biter ve buradan sonra *Notlar* (417), *Teşekkür* (449) ve *Görsel Listesi* (451) ile son bulmaktadır. Kitap kapağında; mat siyah arka plan üzerine, ön kapak üzerinde, kitabın adının beyaz yazılması ve sarı tonda yazarın adının yazılması ile yine sarı tonda 4 adet kronolojik sıralamaya göre, soldan sağa ve bakış yönleri aşağıdan yukarı doğru; taştan yontulmuş ok ucu, metalden yapılmış yine bir ok ucu, MG3 mermisi ve her insana özgü, aslında onun kodlanmasına benzer parmak izi formunda çip benzeri simge tasvir edilmektedir. Arka kapağında ise beyaz renkte, kitap içerisinde alıntılar ve iki yazarın (*Daniel Kahneman, David Runciman*) kitap hakkında görüşleri sunulmuş olup, kapak tasarımı *Deniz Akyol* tarafından yapılmıştır.

Kitabın omurgası üç kısımdan ve bu kısımlar içerisinde yer alan başlıklardan oluşmaktadır. Yazar, kitabın hemen başında okuyucusuna kitabın gidişatı hakkında gösterge niteliğinde bir görsel ile başlamaktadır (Görsel 1. In vitro fertilizasyon [*sunî döllenme*], *yaratılışa hükmetmek*. [12]). Kitap uzun bir açılış bölümü olan 1. *İnsanın Yeni Gündemi* (13-80) ile devam etmektedir. Açılış bölümü kendi içerisinde ilgili 10 giriş cümlesi (Biyolojik Yoksulluk Sınırı, Görünmez Ordular, Orman Kanunu'nu Çiğnemek, Ölümün Son Günleri, Mutluluk Hakkı, Gezegenin Tanrıları, Biri Bu Gidişata Dur Desin!, Bilgi Çelişkisi, Çimenlerin Kısa Bir Tarihi, Birinci Perdedeki Silah) ile ele alınmaktadır. Bu giriş cümlelerinin sonuncusunda yazar: Tüm bunları anlamak için tek yapmamız gereken geriye dönüp bakmak ve *Homo Sapiens*'in aslında ne olduğunu, hümanizmin nasıl dünyaya hâkim bir din haline geldiğini ve hümanizm rüyasının gerçekleştirmeye çalışmanın aslında neden insanlığın kendi sonunu getireceğini incelemektedir. Yazar burada "*İşte bu kitabın temel meselesi bu*" (78) demektedir ve kitabın kısımları hakkında bilgi verdikten sonra I. Kısım başlamaktadır.

Homo Sapiens Dünyayı Fethediyor (83-162) kısmında yazar; "*İnsanlarla diğer tüm hayvanlar arasındaki fark nedir?*", "*Türümüz dünyayı nasıl fethetti?*", "*Homo Sapiens daha üst bir yaşam formu mu, yoksa yalnızca yerel bir zorba mı?*" (81), soruları ile ilk kısmı, iki başlık altında başlamaktadır. İlk olarak *Antroposen* (83-110) başlığı altında yazar beş giriş cümlesi (Yılanın Çocukları, Atadan Kalma İhtiyaçlar, Organizmalar Birer Algoritmadır?, Tarım

Sözleşmesi, Beş Yüzlük Yalnızlık) ile anlatıma devam etmektedir. Bu kısmın ikinci başlığı ise *İnsanın Alametifarikası* (111-162) olarak adlandırılmakta ve on giriş cümlesi (Kim Korkar Darwin'den?, Borsanın Neden Bilinci Yoktur?, Yaşamın Dengesi, Laboratuvar Farelerinin Depresif Hayatı, Kendini Bilen Şempanze, Akıllı At, Çok Yaşa Devrim!, Cinsellik ve Şiddetin Ötesinde, Anlamlar Örgüsü, Rüya Zamanı) ile anlatımı sürdürülmektedir. Bu kısımda Harari, altını doldurduğu bilgiler sunmakta ve sorular sorup, okuru günümüz insanı ile hayvanlar arasında farkları karşılaştırma yaparak sorgulamaya itmektedir. Bir *National Geographic* belgeseli veya bir *Disney* filmi izlediğimizde ya da bir masal kitabı okuduğumuzda, dünyanın biz insanlara denk aslanlar, kurtlar ve kaplanlarla dolu olduğu yanılığımıza kapıldığımızdan bahsetmektedir (84). Fakat anlatımına çarpıcı örnekler vererek, Dünya'nın insanlar ve onların evcilleştirilmiş hayvanlarıyla dolup taşıdığına savunmaktadır. Duygular sadece insana özgü değildir. İnsanların Tarım Sözleşmesi ile hayvanları evcilleştirmesi ve bu evcilleştirilmiş hayvanları sömürerek kendi istek ve heveslerinde kullanması ile bu davranışları yeni çıkan *deist* dinler ile meşrulaştırdıklarından bahsetmektedir. "Kim Korkar Darwin'den?" sorusunu sorup, bu sorunun altında *Kuantum Mekaniği*, *Görelilik Kuramı* ve *Evrin Teorisi* gibi kavramları karşılaştırmaktadır. Hayvanlar ve robotların bilinçleri, zihinleri ve ayrıca ruhları hakkında karşılaştırmalar yapmaktadır. İş birliğinin önemi, gerçeklik kavramı gibi konuları tartıştıktan sonra II. Kısım'a geçmektedir.

Kitabın ikinci kısmı Homo Sapiens Dünyayı Anlamlandırıyor (163-290) adını taşımaktadır. Burada yazar; "İnsanlar nasıl bir dünya yarattı?", "Dünya kontrol etmenin ötesinde insanlar kendi anlamlandırdıkları dünyaya nasıl inanmaya başladılar?", "İnsan türüne tapmanın ideolojisi olan Hümanizm nasıl gelmiş geçmiş en önemli din haline geldi?" (163) gibi sorular sorarak konuyu dört başlık altında irdelemektedir. İkinci kısmın birinci başlığı; *Hikaye Anlatıcıları* (165), üç giriş cümlesi (*Kağıt Üzerinde Yaşamak*, *Kutsal Metinler*, *Ama İşe Yarıyor!*) ile, ikinci başlığı; *Tuhaf İkili* (189), beş giriş cümlesi (*Mikroplar ve Şeytanlar*, *Eğer Buda'yla Tanışırsanız*, *Sahte Bir Tanrı Yaratmak*, *Kutsal Dogma*, *Cadı Avı*) ile, üçüncü başlığı; *Modern Sözleşme* (211), dört giriş cümlesi (*Bankacılar Neden Vampirlerden Farklıdır?*, *Mucize Pasta*, *Nuh'un Gemisi Sendromu*, *Bitmeyen Hengame*) ile, dördüncü ve son başlığı ise; *Hümanist Devrim* (233), sekiz giriş cümlesi (*Yakından Bakmak*, *Sarı Taşlarla Döşeli Yolu Takip Et*, *Beş Fotoğrafta Hümanizm*, *Savaşın Gerçekliği*, *Hümanist Hizipleşme*, *Beethoven Chuck Berry'den Üstün Müdür?*, *Hümanist*

Din Savaşları, Elektrik, Genetik ve Radikal İslam) ile başlamaktadır. Yazar, örneklerle zenginleştirdiği anlatımında, karşılaştırma yoluyla, okuyucunun olaylara bakış açısını genişletmektedir. Yazar, okuyucuyu heyecanın doruklarına çıkartmakta ve yaptığı karşılaştırmalar ile adeta dünyayı kutup noktalarından, iki parmağının arasında sıkıyormuş hissiyatı vererek, okuyucusuna bu hissiyatı yüklemektedir. Bilişsel Devrim sonucunda ortaya çıkan modern dünya ile modern öncesi dünyayı karşılaştırmaktadır. Yapılmış olan *Modernite Sözleşme* ile gücün anlamının ortadan kaldırmasını vurgulayarak, modern zamanlarda, bir güç arayışına odaklanıldığını ifade eder. Hümanizmin odağını “*Manadan yoksun Dünya’ya bir anlam kazandırma gayesidir*” olarak tanımlayan yazar, “*En büyük keşif cehaletin keşfidir*” demektedir.

Kitabın üçüncü kısmı *Homo Sapiens Kontrolü Kaybediyor* (291-415) olarak isimlendirilmiştir. Bu kısma yazar; “*İnsanlar dünyayı yönetmeye ve anlamlandırmaya devam edebilir mi?*”, “*Biyoteknoloji ve Yapay Zeka Hümanizmi nasıl tehdit ediyor?*”, “*İnsan türünü kim devralacak, hümanizmin yerine hangi yeni din geçecek?*” (291) gibi sorular sorarak başlamakta ve ele aldığı konuyu dört başlık altında incelemektedir. Üçüncü kısmın birinci başlığında; *Laboratuvardaki Saatli Bomba* (293) üç giriş cümlesi (*Ben, Kimiz Biz?*, *Hayatın Anlamı*) ile, ikinci başlığı; *Büyük Kopuş* (319) dört giriş cümlesi (*İşlevsiz Sınıf, Yüzde 87 Olasılık, Kahinden Hükümdara, Eşitsizliğin Sürümünü Yükseltmek*) ile, üçüncü başlığı; *Bilinç Okyanusu* (365) üç giriş cümlesi (*İşlevsiz Sınıf, Yüzde 87 Olasılık, Kahinden Hükümdara, Eşitsizliğin Sürümünü Yükseltmek*) ile dördüncü ve son başlığı ise *Veri Dini* (383) altı giriş cümlesi (*Tüm Bu Güç Nereye Kayboldu?*, *Tarihin Kısa Bir Özeti, Bilgi Özgür Kalmak İstiyor, Kaydet, Yükle, Paylaş!, Kendini Bilmek, Veri Akışındaki Dalgalanma*) ile başlamaktadır. Yazar, bu kısımda tamamıyla geleceğe odaklanmış ve asıl yönetenin arzu, düşünce, zeka ya da kafamızın içindeki o huysuz cüceler mi? olduğunu sorgulamaya başlamıştır. Yazar, bilgisayar algoritmalarının her şeyin yerini alacağını, gelişmemiş insanların er ya da geç tamamen hurdaya çıkacağını (325), makineleşmenin işlevsiz sınıfı doğuracağını, insanın kendisini sayılar ile tanıyacağını, eşitsizliğin arasındaki farkın artacağını ve insanların bireysel olarak değerini tamamen kaybedeceğini, ancak topluluk halinde değerini koruyacaklarını buna ek olarak dış algoritmalar ve süper insanlar tarafından yönetileceklerini öngörmektedir. Bu bölüm ve kitap üç soru ile son bulmaktadır.

- *Organizmalar birer algoritmadan, yaşamda veri işlemeden mi ibarettir?*

- *Zeka mı daha değerlidir yoksa bilinç mi?*
- *Bilinci olmayan ama yüksek zekalı algoritmalar bizi bizden daha iyi bilecek duruma geldiğinde toplum, siyaset ve gündelik hayat ne olacak, neye benzeyecek?*

Sapiens'le insan türünün Dünya'ya nasıl egemen olduğunu anlatan Harari, bu sefer eleştirel üslubu ile geleceğe giderek *Homo Deus*'a nasıl ters evrileceğimizi anlatmaktadır. Bilimsel ve tarihi veriler ışığında doyurucu bir altyapı ile hazırlanan kurgusal düzleme, insan türünün geleceğine dair öngörülerini, havaya soktuğu okurun korkularını ve insan üzerine kurgulanmış birçok efsaneyi kullanarak okurunu derinden sarsmaktadır. Her sayfasında provokatif söylemlerle okurunu alternatif gelecek ihtimalleri üzerinde düşünmeye davet edip, zaman algısını yok ederek sizi derin sorgulamalara ve tartışmaya itmektedir. Sınırların ortadan kalktığı, hepimizin tek bir küresel kasabanın sakinleri olduğu, bir dünyada insanları hayvanlardan üstün kılan şey nedir?